

Vä 2:72

ARKEOLOGISK UTREDNING, STEG 2. 2018

Fredrik Larsson

Arkeologisk utredning steg 2 2018
Fornlämning Vä 271
Vä 2:72
Vä socken
Kristianstad kommun
Skåne län

SYDSVENSK ARKEOLOGI
RAPPORT 2018:25

År	Generationer 25 år/gen.		Perioder		Kronozon	År	Generationer			
e.Kr.						e.Kr.				
	18	historisk tid (HT)	nyare tid	historisk tid	subatlantisk					
1550	8	senmedeltid (SMT)	medeltid			1550				
1350	6	högmedeltid (HMT)				1350				
1200	6	tidigmedeltid (TMT)				1200				
1050	10	vikingatid (VIK)	yngre järnålder			1050				
800	10	vendeltid (VEND)	järnålder			800				
550	6	folkvandringstid (FVT)				550				
400	8	yngre romersk järnålder (YRJÅ)				äldre järnålder			400	
200	8	äldre romersk järnålder (ÄRJÅ)							200	
Kr.f.	20	förromersk järnålder (FRJÅ)							Kr.f.	
500	8	yngre bronsålder VI (YBÅ VI)	yngre bronsålder	bronsålder	subboreal	500				
700	8	yngre bronsålder V (YBÅ V)				700				
900	8	yngre bronsålder IV (YBÅ IV)				900				
1100	8	äldre bronsålder III (ÅBÅ III)	äldre bronsålder			1100				
1300	8	äldre bronsålder II (ÅBÅ II)				1300				
1500	8	äldre bronsålder I (ÅBÅ I)				1500				
1700	10	senneolitikum II (SN II)	senneolitikum	stenålder		1700				
1950	14	senneolitikum I (SN I)				1950				
2300	20	mellanneolitikum B (MN B)	mellanneolitikum			2300				
2800	20	mellanneolitikum A (MN A)				2800				
3300	8	tidigneolitikum II (TN II)	tidigneolitikum			3300				
3500	20	tidigneolitikum I (TN I)				3500				
4000	60	ertebøllekultur	mesolitikum		atlantisk	4000				
5500	40	kongemosekultur				5500				
6500	124	maglemosekultur				6500				
6900						6900				
8000		boreal			8000					
9600					9600					
f.Kr.			senpaleolitikum		yngre dryas	f.Kr.				

Vä 2:72

ARKEOLOGISK UTREDNING, STEG 2. 2018

Fredrik Larsson

Utgiven av: Sydsvensk Arkeologi
Box 134
291 22 Kristianstad
044-13 58 00
www.sydsvenskarkeologi.se

Vä 2:72

Fredrik Larsson

Arkeologisk utredning steg 2 2018
Fornlämning Vä 271
Vä 2:72
Vä socken, Kristianstad kommun i Skåne län
Sydsvensk Arkeologi Rapport 2018:25

© Sydsvensk Arkeologi 2018

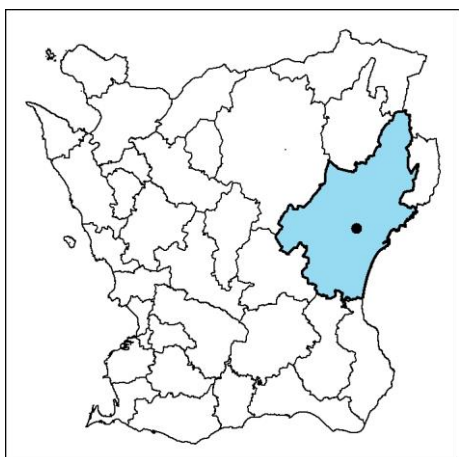
Grafisk form: Anders Gutehall

Omslagbilder: Schakt 322, mot norr. Foto: Fredrik Larsson. / Schakt 306, mot
N. Foto: Fredrik Larsson. / Översikt mot Ö. Foto: Fredrik Larsson. / Schakt 720
Mot S. Foto: Fredrik Larsson.

Kartmaterial: Kartor ur allmänt kartmaterial, © Lantmäteriverket, I2014/00893

Innehåll

Sammanfattning	5
Inledning	6
Syfte och metod	7
SYFTE	7
METOD	7
METALLDETEKTERING	7
Topografi och fornlämningsmiljö	8
TOPOGRAFI	8
FORNLÄMNINGSMILJÖ	8
TIDIGARE UNDERSÖKNINGAR	9
Undersökningsresultat	10
Förslag till vidare åtgärder	12
Referenser	13
Ordlista	14
Administrativa uppgifter	16
Bilagor	18

Figur 1. Skåne. Svart punkt markerar aktuellt utredningsområde i Vä och blått markerar Kristianstad kommun.

Figur 2. Aktuellt utredningsområde markerat med lila ram på fastighetskartan.

Sammanfattning

- Inför att FASAB Mark AB planerar för bostadsbebyggelse inom fastigheten Vä 2:72 gav Länsstyrelsen Sydsvensk Arkeologi AB uppdraget att genomföra en arkeologisk utredning steg 2. Utredningsområdet omfattade en total yta av ca 12 000 m², vilket även omfattade området för en befintlig byggnad samt en skogsdunge med stående träd.
- Ytan omfattande även en sedan tidigare känd fornlämning i form av Vä 271, där östra delen av fornlämningen gick in på grannfastigheten i öster och som undersöktes av Sydsvensk Arkeologi år 2010.
- I enlighet med Länsstyrelsens beslut 2018-03-28 (Lst dnr 431-2295-2018) har Sydsvensk Arkeologi AB (SAB) utfört en arkeologisk utredning steg 2 med syftet att klargöra om det finns under mark dolda fornlämningar samt att om möjligt ge svar på eventuella fornlämningars utbredning, datering och bevarandeförhållande. Om möjligt skulle även fornlämningen Vä 271 avgränsas.
- Den arkeologiska utredningen genomfördes i form av en sökschaktningsgrävning med grävmaskin och påträffade anläggningar mättes in med RTK-GPS.
- Det genomfördes också en metalledetektering i sökstråk över ytan och i samband med grävningen av schakten. Metalledetekteringen försvårades genom att ytan var beväxt med långt gräs och att det tidigare legat ett snickeri på platsen.
- Det framtagna materialet skall vara ett planeringsunderlag för det fortsatta planarbetet och beslutsunderlag för Länsstyrelsens handläggning enligt 2 kapitlet Kulturmiljölagen (1988:950), men också ett underlag för sökandes fortsatta planering.
- Den arkeologiska utredningen resulterade i att arkeologiska lämningar påträffades i planområdets östra del och utgör sannolikt en fortsättning av den tidigare kända fornlämningen Vä 271. Anläggningarna bestod av gropar, stolphål, en ränna, härdar och har sannolikt en förhistorisk datering. Den västra delen av planområdet var mycket stenrikt. Schaktningsinsatsen kom att begränsas av stående träd och befintlig bebyggelse. Inga anläggningar påträffades inom västra delen av utredningsområdet.
- Med anledning av att det påträffats arkeologiska lämningar inom utredningsområdets östra del föreslår Sydsvensk Arkeologi östra delen ska gå vidare till arkeologisk förundersökning i händelse av en eventuell exploatering.

Inledning

I enlighet med Länsstyrelsens förfrågningsunderlag 2018-03-28 (Lst dnr 431-2295-2018) har Sydsvensk Arkeologi AB (SAB) utfört en arkeologisk utredning steg 2 inom fastigheten Vä 2:72, Vä socken, Kristianstads kommun i Skåne län. Anledningen till den arkeologiska utredningen är att FASAB Mark AB planerar för bostadsbebyggelse inom aktuell fastighet. Den arkeologiska utredningsytan omfattade 12 000 m² och omfattade inte nordligaste delen av fastigheten då denna del tidigare utretts och endast moderna störningar påträffades (Kockum 2008).

Inom aktuellt utredningsområde fanns en stående byggnad. Byggnaden tillsammans med andra nu rivna byggnader hade tidigare utgjort ett snickeri och en stor del av utredningsytan hade också fungerat som upplagsplats för snickeriet, vilket framförallt gäller områdets östra del. Inom den nordvästra delen av utredningsområdet fanns en skogsdunge med stående träd, vilket kom att begränsa schaktningsinsatsen i denna del.

Figur 3. Aktuellt exploateringsområde (streckad linje) och aktuellt utredningsområde (lila fyllning) på utdrag från fastighetskartan

Syfte och metod

SYFTE

Syftet med utredningen var i enlighet med länsstyrelsens beslut 2018-03-28 (Lst dnr 431-2295-2018) att visa om och var det under mark fanns dolda fornlämningar. Den sedan tidigare kända fornlämningen Vä 271 fanns inom östra delen av utredningsområdet och syftet var också att avgränsa denna. Om möjligt, skulle också utredningen syfta till att ge dateringar och visa på bevaringsförhållandet för påträffade fornlämningar. Ambitionsnivån på den arkeologiska utredningen skulle också ligga till grund för ett fullgott beslutsunderlag för Länsstyrelsens fortsatta handläggning av ärendet enligt 2. kap kulturmiljölagen (1988:950 - KML) men också för exploatörens fortsatta planering.

METOD

Det aktuella utredningsområdet omfattade en yta på cirka 12 000 m². Utredningen genomfördes genom att sökschakt togs upp med grävmaskin. Schakten placerades i nord-sydlig riktning. Detta för att söka vägglinjer på öst-västligt orienterade hus och schakten anpassades även efter topografin. Schakten inom den nordvästra delen av utredningsområdet kunde endast placeras där det var möjligt att komma in med grävmaskin, på grund av stående träd. Efter avslutat fältarbete återfylldes schakten. Framkomna anläggningar tolkades ockulärt direkt vid inmätning genom kodval (AS, AG, AH).

METALLDETEKTERING

Det genomfördes också en översiktlig metalldetektering över området dels i sökstråk, dels i samband med schaktningen. Då fastigheten tidigare utgjort ett snickeri kom järnföremål att diskrimineras bort. Området visade sig tidigt innehålla rikligt med spik. Metalldetekteringen försvårades också att det växte långt gräs på platsen och därför lades mest kraft på metalldetekteringen i samband med schaktningen, då detta gav bättre ytor att detektera. Metalldetekteringen i samband med schaktningen genomfördes systematiskt genom att grävmaskinen avlägsnade grästorven och ytan kom sedan att detekteras. Då endast moderna föremål påträffades, har metalldetekteringen inte lett till att något område tillkommit eller har utökats inför en eventuell arkeologisk förundersökning.

Topografi och fornlämningsmiljö

TOPOGRAFI

Exploateringsområdet ligger tämligen centralt inom Kristianstads kommun och avståndet till Kristianstad, är cirka 7 km. Fastigheten Vä 2:72 ligger i den västra utkanten av Vä samhälle och cirka 1 km väster om Vä kyrka. Platsen ligger utmed Mansdalavägen som löper från Vä och västerut mot Ovesholm. Åt norr och öster ansluter områden med enfamiljshus. Åt söder och väster finns ett odlingslandskap, med åkrar, betesmarker och smärre dungar.

Vä 2:72 är beläget mellan cirka 37-38 meter över havet. Enligt enskifteskartan från 1817 och Häradsekonomiska kartan från 1932 utgjordes utredningsområdet av odlad mark (Lantmäteriet, akterna 11-väj-39 och J112-3-68). Området ligger på gränsen mellan två typer av jordarter. I väster dominerar sandig morän och öster därom finns ett omfattande område med isälvsediment. Ett par hundra meter söder om det aktuella området rinner Kyrkbäcken som passerar Vä och mynnar ut i Helge å strax söder om Kristianstad. Vä 2:72 är beläget inom den nordöstra delen av Gärds härad och ligger inom övergångszonen mellan Nävlingeåsen och Kristianstadsslätten.

FORNLÄMNINGSMILJÖ

Fornlämningsmiljön i och kring Vä får betraktas som mycket rik och komplex. Det förekommer både ovan mark synliga och under mark dolda fornlämningar från ett stort antal tidsperioder. En stor andel av de arkeologiska lämningarna i närområdet är boplatser från förhistorisk tid. De har vanligen registrerats vid inventeringar och har identifierats genom förekomsten av bearbetad flinta i åkermark. En koncentration av fornlämningar är belägna cirka 300 meter nordväst om aktuellt utredningsområde. Lämningarna utgörs av en hög, fyra runda stensättningar, en skålgropsförekomst och tre skärvstenshögar (Vä 24:1, 25:1, 209:1, 210:1-3, 211:1-2 och 220:1). Lämningstyperna kan dateras från i huvudsak brons- och järnålder men där skålgroparna också möjligen kan indikera senneolitikum. Skärvstenshögar är förhållandevis ovanliga i Skåne (Carlie 1994).

Cirka 70 meter söder och sydväst om aktuellt utredningsområde ligger Tingsgården som utgörs av ett gravfält (Vä 19:1). Gravfältet består av två domarringar och fem resta stenar. Domarringar dateras generellt från yngre romersk järnålder-vendeltid men domarringar i kombination med resta stenar dateras snarast till yngre järnålder (Carlie 1994). Denna typ av gravfält är främst belägna i centrala och östra delarna av Skåne (Helgesseon 2002). Precis på södra sidan av Mansdalavägen cirka 10 meter söder om aktuellt utredningsområde finns en boplatz (Vä 263) samt en urnegrav (Vä 262) som ligger direkt i anslutning till gravfältet i söder. Urnegraven som daterats till yngre bronsålder/äldre järnålder tyder på att begravingar genomförts tidigare i området än vad domarringar och de resta stenarna indikerar (Björk, Bolander & Hök 2006).

Den medeltida staden Vä (Vä 72:1) är belägen cirka 600 meter sydost om utredningsområdet. Inom Vä medeltida stadsområde finns även Vassalyckan och S:ta Gertruds vång med järnålderslämningar som avgränsats som en egen

fornlämning (Vä 36:1). Vä har spelat en stor roll för forskningen, både som centralplats under järnåldern (Stjernquist 1951; Callmer 1991; Helgesson 2002; Björk 2003) och som en kunglig stödpunkt i östra Danmark under medeltiden (Stjernquist 1951; Thun 1982; Thun & Anglert 1984). Ett stort intresse tilldrar sig ort-namnet Vä, ett ”vi”, som åsyftar en förhistorisk helig plats och den påkostade Maria-kyrkan (Thun & Anglert 1984).

Ca 750 m sydväst om fastigheten Vä 2:72 ligger RAÄ 81:1 som utgörs av Mansdalas historiska bytomt. Mansdala är tidigast omnämnd 1340 (DAL) och bestod av fem gårdar år 1624 (Tuneld 1934).

TIDIGARE UNDERSÖKNINGAR

Vä har vid flera tillfällen varit föremål för arkeologiska undersökningar, och de mest omfattande var 1945-1947 av järnåldersboplatsen (Stjernquist 1951) och 1962-63 inom stadsområdet (Thun 1982). Ytterligare ett antal undersökningar bekräftar bilden av en rik boplat/by/stad med en för nordöstra Skåne unik kontinuitet från romersk järnålder och fram till idag.

Rakt norr om fastigheten Vä 2:72, ligger fornlämningen Vä 243 som genomgick en arkeologisk utredning 2004 inför en byggnation. Vid undersökningen framkom några osäkra anläggningar men inga fynd. I områdets västra del påträffades ett block med en skålgropsliknande bildning, nu registrerad som Vä 242 (Kockum 2004).

Direkt i anslutning, och öster om detta område, genomfördes 1991 en arkeologisk undersökning (Vä 231:1). Här påträffades boplatlämningar i form av stolphål, härdar, gropar och kokgropar. Inga huslämningar kunde konstateras. Två kokgropar kunde ¹⁴C-dateras till yngre bronsålder och en härd till senromersk tid (Nordell 1995).

Nordost om utredningsområdet ligger fornlämning Vä 78:1 och denna har genomgått en arkeologisk undersökning 1987, en förundersökning 1997 och en förundersökning 2001 (Bolander 2006; Lilja 1997; Björk 2001). Vid undersökningstillfällena framkom inga fynd, men sparsamt med lämningar, i form av gropar, stolphål, härdgropar, en stenpackning och en kulturlagerrest. Lämningarna daterades till brons- och järnålder.

Fornlämningarna Vä 263 (boplat) och Vä 262 (urnegrav) belägna söder om nu aktuellt utredningsområde genomgick utredningar, förundersökning och undersökning under åren 1993-1994 och 1996. Vid dessa framkom bl.a. ett kulturlager, stolphål, härdar, härdgropar, skärvstenssamlingar och en urnegrav. Fyndmaterialet var mestadels keramik, antyder en datering till yngre bronsålder/förromersk järnålder, med en tyngdpunkt till bronsålderns period IV – VI (Björk, Bolander & Hök 2006).

En sedan tidigare känd fornlämning Vä 271 kommer beröras av aktuellt utredningsområde och har tidigare blivit delundersökt. Boplatsen utgjordes framförallt av stolphål, gropar, härdar, rännor och en kulturlagerrest. Det påträffades fyra långhus och har daterats till yngre bronsålder och äldre järnålder. Det framkom även sju stenlyft i en cirkel efter en domarring. Det påträffades också delar av deglar och en del av en gjutform till ett svärd vilket kan indikera en förhållandevis rik boplat. Ett av långhusen som påträffades är snarlik hallen i Gudme (Helgesson 2012).

Cirka 30 meter norr om utredningsområdet har en mindre boplat utretts (Vä 270) i form av två stolphål och fyndmaterialet bestod av keramik (Kockum 2008).

Cirka 100 meter väster om utredningsområdet finns den nu borttagna fornlämningen Vä 269. Inom fornlämningen påträffades boplatlämningar i form av välbevarade härdar, gropar och stolphål, men inga huslämningar kunde konstateras. Fyndmaterialet bestod i huvudsak av keramik och flinta. Det framkom brända lerstycken i en grop som tolkades som en ugn samt ett antal

stenkoncentrationer som tolkades att utgöra röjningsrösen. ¹⁴C-dateringarna pekade på en tydlig koncentration till yngre bronsålder (Helgesson 2012).

Området kring aktuellt utredningsområde innehåller ett stort antal boplatser, gravar och även lämningar från historisk tid i form av den medeltida staden Vä. De förhistoriska lämningarna tycks i huvudsak domineras av lämningar från yngre bronsålder och äldre järnålder. För en mer komplett genomgång av fornlämningar i och kring Vä se Helgesson 2012. Generella bilden tyder på ett intensivt utnyttjat område med stor komplexitet under flera tidsperioder.

Undersökningsresultat

Den arkeologiska utredningen utfördes i enlighet med undersökningsplanen och Länsstyrelsens beslut (1st dnr 431-2295-2018). Viss mindre anpassning genomfördes av metoderna. Metalldetekteringen skedde till viss del i samband med avlägsnandet av grästorven vid schaktningen. Schaktens placering fick anpassas, framförallt i den nordvästra delen av utredningsområdet, på grund av stående träd. Det fanns även en stående byggnad i sydvästra delen samt körvägar kring byggnaden som bortprioriterades i samband med schaktningen. Detta innebar att några färre schakt placerades i västra delen än i den östra. Schakt och arkeologiska fynd mättes in med RTK-GPS.

Totalt öppnades 13 schakt med en totalyta på 287 m², cirka 159 löpmeter med en skopbredd på 1,8 meter. Detta innebar att cirka 2,4 % av den totala ytan för utredningsområdet kom att sökschaktas. Schakten varierade i längd mellan 7-14 meter. Matjordstjockleken varierade mellan 0,4-0,5 meter. Generellt var matjorden i de flesta fall 0,4 meter tjock.

Totalt påträffades 13 gropar, två härdar, en ränna och 33 stolphål, sammanlagt 49 anläggningar fördelade på sex schakt. Det är dock sannolikt att en del av anläggningarna skulle kunna utgöra gravar eller gravkonstruktioner med tanke på närliggande gravfält söder om Mansdalavägen och domarringarna i närområdet. Den västra delen av utredningsområdet var rikligt på sten, alltifrån enstaka markfasta block till mindre stenar kring 0,10 meter stora. Inom de västra delarna påträffades inte heller några anläggningar.

Anläggningarna gav ett förhistoriskt intryck och var oftast mörkbruna till svarta i färgen mot den ljusgula alven. Alven bestod främst av sand, men hade även något grusigare partier. Inga fynd av arkeologisk karaktär påträffades, däremot fanns en stor mängd modern järnskrot från snickeriet. Med stor sannolikhet är de påträffade anläggningarna en fortsättning av den tidigare delundersökta fornlämningen Vä 271, men kan även ha koppling till Vä 263, Vä 19:1 och Vä 19:2.

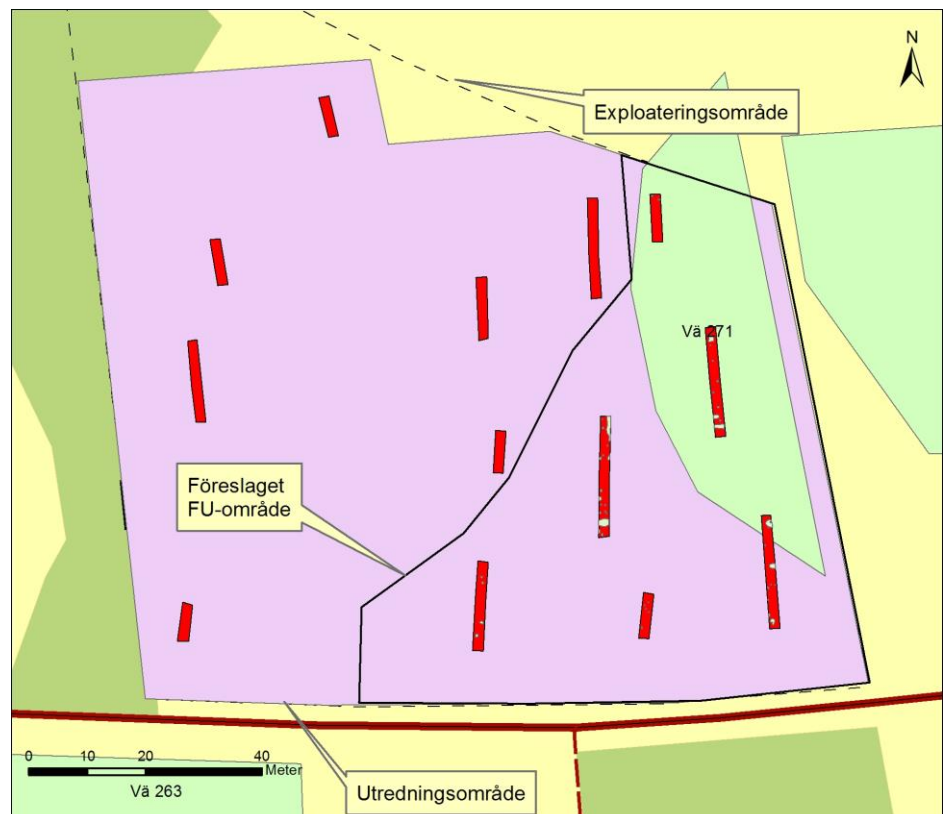
Figur 4. Påträffade arkeologiska objekt och öppnade schakt inom aktuellt utredningsområde.

Figur 5. Anläggningar i schakt OS 306.

Förslag till vidare åtgärder

Den arkeologiska utredningen resulterade i att boplatslämningar påträffades i utredningsområdets östra del. Anläggningarna bedöms vara förhistoriska även om inget fyndmaterial påträffades. Sannolikt utgör anläggningarna inom områdets östra del, fortsättning på den sedan tidigare delundersökta fornlämningen Vä 271. Det är också möjligt att utredningsområdet har koppling till boplatsten och gravfältet söder om Mansdalavägen (Vä 263, Vä 19:1, Vä 19:2). Tidigare undersökning av Vä 271 visade bland annat på att bronsgjutning förekommit på platsen och att det funnits en byggnad, hus 1, som liknar hallen i Gudme. Detta innebär att de påträffade lämningarna bedöms ha potential att ge ytterligare information om förhållandet mellan Vä 269 och tidigare påträffade lämningarna inom Vä 271. Det finns också potential att det kan finnas gravar inom området. Komplexiteten på fornlämningarna i området och dess betydelse är hög och därför föreslår Sydsvensk Arkeologi att delar av aktuellt utredningsområde ska gå vidare till arkeologisk förundersökning i händelse av en eventuell exploatering.

Figur 6. Föreslaget FU-område med heldragen svart linje.

Referenser

LITTERATUR

- Björk, T. 2001. *Arkeologisk förundersökning 2001. Fornl 78, Talldalsområdet, Vä socken, Kristianstads kommun, Skåne*. Regionmuseets rapportserie 2001:21. Kristianstad.
- Björk, T. 2003. Just another central place? A critical description of Vä. *Lund Archaeological Review 2001*. Lund.
- Björk, T., Bolander, A. & Hök H. 2006. *Tingsgården i Vä. Boplats och grav från yngre bronsålder/förromerska järnålder. Utredningar, undersökning och förundersökning 1993-1994 och 1996*. Regionmuseets rapportserie 2006:51. Kristianstad.
- Bolander, A. 2006. *Kv Espekullen i Vä. Arkeologisk undersökning, 1987, RAÄ 78, Vä socken, Kristianstads kommun, Skåne län*. Regionmuseet Kristianstad, Arkivrapport 91/2006. Kristianstad.
- Callmer, J. 1991. Platser med anknytning till handel och hantverk i yngre järnålder. Mortensen, P. & Rasmussen, B.M. (red). *Fra stamme til Stat i Danmark, 2. Høvdingesamfund og Kongemagt. Jysk Arkeologisk Selskabs Skrifter XXII:2*. Viborg.
- Carlie, A. 1994. *På arkeologins bakgård. En bebyggelsearkeologisk undersökning i norra Skånes inland baserad på synliga gravar*. Acta Archaeologica Lundensia series in 8° N° 22. Stockholm.
- Helgesson, B. 2002. *Järnålderns Skåne. Samhälle, centra och regioner. Uppåkrastudier 5*. Acta Archaeologica Lundensia, Series in 8°, No. 38. Lund.
- Helgesson, B. 2012. *Vä 2:107. Fornlämning 269 & 271, Vä socken, Kristianstads kommun i Skåne län. Särskild undersökning 2010*. Sydsvensk Arkeologi AB. Kristianstad.
- Kockum, J. 2004. *Vä 2:107. Arkeologisk utredning, 2004*. Regionmuseets rapportserie 2004:122. Kristianstad.
- Kockum, J. 2008. *Förhistoriska boplatser inom Vä 2:107. Särskild utredning, 2008*. Regionmuseets rapportserie 2008:91. Kristianstad.
- Lilja, H. 1997. *Förundersökning 1997. Vä 2:107. Fornlämningarna 78 och 181, Vä socken, Skåne*. Länsmuseets rapportserie 1997:18. Kristianstad.
- Nordell, M. 1995. *Arkeologisk undersökning 1991. Vä 2:107 m fl, Vä sn, Kristianstads kommun, Skåne*. Länsmuseets rapportserie 1995:1. Kristianstad.
- Stjernquist, B. 1951. *Vä under järnåldern*. Lund.
- Thun, E. 1982. *Vä. Järnålder. Medeltid*. Rapport. Örebro.
- Thun, E och Anglert, M. 1984. *Vä. Medeltidsstaden, Rapport 57*. Stockholm.

INTERNET/KARTOR

LMV – Lantmäteriet, Gävle akterna 11-väj-39 och J112-3-68

<http://historiskakartor.lantmateriet.se/arken/s/search.html>

Vä + nr – Fornsök, Stockholm 2018-06-13

<http://www.fmis.raa.se/cocoon/fornsok/search.html>

Ordlista

Anläggning	Arkeologiska lämningar i form av nedgrävningar (t.ex. gropar, härdar, gravar etc.)
Boplatz	Ett område med anläggningar där människor bott under en tid. Fornlämningsskyddad enligt KML.
Domarring	En cirkel av resta stenar, oftast en form av gravanläggning, förekom under brons- och järnålder
Exploateringsområde	Det område som skall bebyggas eller tas i anspråk inom ramen för en exploatering
Fornlämning	Ett område där det påträffats arkeologiska lämningar eller fynd och är skyddad i lag i enlighet med KML
GPS (ibland RTK GPS)	Används för inmätning av bl.a. arkeologiska lämningar
Härd/härdgrop	Eldstad anlagd på markytan/eldstad i grop, med eller utan stenkonstruktion
Intrasis	Statens historiska museers program för hantering och lagring av arkeologiska data. Här samlas och analyseras all dokumentation. I Intrasis finns även karta över inmätt data (som görs med GPS).
KML	Kulturmiljölagen
Kulturlager	Avsatta jordlager med fynd och lämningar efter mänsklig aktivitet. Bildas generellt av intensiv och långvarig aktivitet på en plats.
Metalldetektering	Sökande efter metallföremål med hjälp av metalldetektering. Kräver tillstånd från Länsstyrelsen
Raä-nr	Inventarienummer i Riksantikvarieämbetets fornlämningsregister
Stolphål	Små gropar i marken där det stått stolpar tillhörande en byggnad eller annan typ av konstruktion. Syns ofta som färgade fläckar i den underliggande alven.
Sökschakt	Schakt som öppnas med grävmaskin, vanligen en skopbredd (1,6–1,8 m). Används främst i samband med arkeologisk utredning och syftar till att lokalisera och avgränsa fornlämning.

Administrativa uppgifter

Sydsvensk Arkeologi projektnr:	180006
Länsstyrelsen i Skåne dnr:	431-2295-2018
Datum för beslut:	2018-03-28
Län:	Skåne
Kommun:	Kristianstad kommun
Socken:	Vä socken
Fastighet:	Vä 2:72
Koordinatsystem:	SWEREF 99TM, RH 2000
X koordinat:	X 6205925
Y koordinat:	Y 441994
M ö.h.	37-38 m ö.h.
Fältarbetstid:	2018-05-15-2018-05-17
Antal arbetsdagar:	4
Antal arkeologtimmar:	30 timmar
Antal maskintimmar:	16 timmar
Exploateringsyta:	12 000 m ²
Undersökt yta:	159 löpmeter, 287 m ²
Platschef:	Fredrik Larsson
Personal/praktikant:	Laurin Bertling
Underkonsulter:	-
Företagare:	Fasab Mark AB
Tidigare undersökningar:	-
Fynd:	-
Dokumentationsmaterial:	Förvaras i Regionmuseet Kristianstads arkiv

Bilaga 1 – Schaktbeskrivningar

OS 300

Nord-sydligt 18,9 meter långt. Matjord 0,4 meter tjock. Alv gul svagt grusig sand med småsten. Spik och modern järnskrot i matjorden. Anläggningar: AS363, 378, 384, 391, 401, 410, 435, AG 369, 420, AR 441. Fyllningarna i anläggningarna var generellt mörkgrå till svarta. Anläggningarna AS 401 och AR 441 innehöll också träkol i ytan.

OS 306

Nord-sydligt 20,6 meter långt. Matjord 0,3 meter tjock. Alv gul något grusig sand. Anläggningar: AS 598, 605, 611, 617, 623, 635, 641, 648, 660, 666, 684, AG 576, 584, 629, 654, 672, AH 590. Fyllningarna bestod generellt av svart sand.

OS 312

Nord-sydligt 15,4 meter långt. Matjord 0,3 tjock. Alv gul grusig sand. Anläggningar: AS 706, AG 689, 697, AH 713. Fyllningarna var bestående av något svartbrun sand med viss uppblandning av mindre sten.

OS 318

Nord-sydligt 10,7 meter långt. Matjord 0,4 meter tjock. Alv gul grus, riklig på småsten med en del större sten 0,6x0,65 meter stora. Inga anläggningar.

OS 322

Nord-sydligt 14 meter långt. Matjord 0,3 meter tjock. Tunn podsolbildning. Alv gul grusig sand, rikligt med sten 0,15x0,35 meter stora, även enstaka småstenar. Inga anläggningar.

OS 328

Nord-sydligt 8 meter långt. Matjord 0,4 meter tjock. Alv gulbrun sandig grus, rikligt med sten. Inga anläggningar.

OS 333

Nord-sydligt 7 meter långt. Matjord 0,4 meter tjock. Alv mörkgul grusig sand med ett markfast block 0,85x1 meter stort i södra delen av schaktet. I övrigt stenrikt 0,4x0,45 meter stora. Inga anläggningar.

OS 343

Nord-sydligt 6,5 meter långt. Matjord 0,4 meter tjock. Alv brungul grusig sand rikligt med småsten och stora stenar upp till 0,8x0,85x0,6 meter stora. Inga anläggningar.

OS 349

Nord-sydligt 19,5 meter långt. Matjordstjocklek 0,3 m tjock. Alv brungul grusig sand. Anläggningar: AS 460, 467, 474, 494, 500, 506, 514, AG 447, 482, 521, 528. Fyllningarna bestod generellt av mörkgrå till svart sand.

OS 355

Nord-sydligt 7,9 meter långt. Matjord 0,3 meter tjock. Alv brungul något grusig sand. Anläggningar: AS 544, 551, 557, 563, 569. Fyllningarna bestod generellt av mörkgrå till svart sand.

OS 359

Nord-sydligt 7,3 meter långt. Matjord 0,4 meter tjock. Alv gul svagt grusig sand med enstaka stenar 0,1x0,14 meter stora. Inga anläggningar.

OS 720

Nord-sydligt 17,3 meter långt. Matjord 0,4 meter tjock. Alv brungul grusig sand med rikligt innehåll av stenar 0,3x0,45 meter stora. Inga anläggningar.

OS 726

Nord-sydligt 8,2 meter långt. Matjord 0,5 meter tjock. Alv gulbrun något grusig sand. Anläggningar: AS 730, 737. Fyllningarna bestod av brun till mörkgrå grusig sand.

SYDSVENSK ARKEOLOGI RAPPORTSERIE 2018

1. Kraftledning Tollarp - Salskog, Träne socken m.fl., Kristianstad kommun, Skåne län. Arkeologisk utredning steg 1 år 2016-2017. Bertil Helgesson & Ylva Wickberg.
2. Rallaren 1 – Fornlämning Malmö 120, 173 och 174, Malmö stad, Skåne län. Arkeologisk undersökning i form av schaktningsövervakning 2017. Joakim Frejd.
3. Vellinge 90:3. Vellinge socken och kommun, Skåne län. Arkeologisk undersökning 2016. Thomas Linderöth.
4. Vä 36:9. Vä socken, Kristianstad kommun, Skåne län. Arkeologisk undersökning 2017. Ylva Wickberg.
5. Kv. Lars Johan 7, Simrishamns stad och kommun. Skåne län. Arkeologisk förundersökning 2017. Claes Pettersson & Erik Johansson.
6. Jörgen Kristoffersen 6. Kristianstad stad och kommun. Arkeologisk undersökning 2015. Therese Ohlsson & Claes Pettersson.
7. Yngsjö 4:248. Åhus socken, Kristianstad kommun. Arkeologisk förundersökning 2017. Karina Hammarstrand Dehman & Anders Edring.
8. Sallerup 180:21 m.fl. Södra Sallerup socken, Malmö kommun. Förundersökning 2017. Åsa Berggren.
9. Kviinge 1:46. Kviinge socken, Östra Göinge kommun. Arkeologisk undersökning i form av schaktningsövervakning 2017. Therese Ohlsson.
10. Bromölla 11:1, Ivetofta socken, Bromölla kommun. Arkeologisk förundersökning 2017. Tony Björk & Klas Holger Jönsson.
11. Bunkeflostrand 3:1, 12:1 & 21:3, Bunkeflo socken, Malmö. Arkeologisk utredning 2018. Ilona Carlsson.
12. Fjälkinge 189:1. Schaktningsövervakning vid installation av spillvattenledning i Fjälkinge kyrka. Arkeologisk undersökning i form av schaktningsövervakning 2018. Pia Svensson.
13. Ilstorp 30:1. Arkeologisk undersökning i form av schaktningsövervakning 2017. Therese Ohlsson.
14. Bunkeflo 7:7 m.fl. Bunkeflo socken, Malmö stad & kommun. Arkeologisk utredning, steg 1, 2018. Fredrik Grehn & Thomas Linderöth.
15. Vellinge 90:3 m fl. Vellinge socken och kommun, Skåne län. Arkeologisk förundersökning 2016. Therese Ohlsson.
16. Gamla Staden 8:1, Helsingborg socken, Helsingborg kommun, Skåne län. Arkeologisk undersökning/schaktningsövervakning 2016-2017. Ilona Carlsson.
17. Brönnestad 12:1 och 160:1. Ledningsarbeten vid Hovdala slott. Arkeologisk undersökning i form av schaktningsövervakning 2018. Joakim Frejd.
18. Gamla Lundavägen/Stora Uppåkravägen till Sydöstravägen i Lund. Arkeologisk undersökning i form av schaktningsövervakning 2018. Joakim Frejd.
19. En senneolitisk kopparyxa. Fältbesiktning 2017 och efterundersökning 2018. Fastighet Hököpings 68:5. Hököpings socken, Vellinge kommun, Skåne län. Kristian Brink.
20. Bunkeflostrand 21:3, Bunkeflo socken, Malmö kommun. Arkeologisk förundersökning 2017. Ilona Carlsson.
21. Låreda 436:6 och 436:20, Hässleholm, Hässleholms kommun. Arkeologisk utredning 2018. Tony Björk.

- 22.Ripa 15:2, Åhus socken, Kristianstad kommun, Skåne län. Översiktlig arkeologisk förundersökning 2018. Anders Edring.
- 23.Bunkeflostrand 12:1 och 21:3, Bunkeflo socken, Malmö kommun, Skåne län. Arkeologisk förundersökning 2017. Ilona Carlsson.
- 24.Rosengård 130:401 och Husie 172:256. Arkeologisk utredning 2018. Fastighet Rosengård 130:401 och Husie 172:256, Husie socken, Malmö kommun, Skåne län. Kristian Brink.
- 25.Vä 2:72. Vä socken, Kristianstad kommun, Skåne län. Arkeologisk utredning 2018. Fredrik Larsson

DET UPPDRAGSARKEOLOGISKA SYSTEMET

Inom det uppdragsarkeologiska systemet utförs arkeologiska undersökningar som vilar på Kulturmiljölagen (1988: 950 – KML). Undersökningarna baseras på beslut av länsstyrelsen och utgör ett villkor för att en Företagare skall ges tillstånd för ingrepp i fast fornlämning.

Arkeologiska undersökningar kan göras i tre etapper: utredning, förundersökning och undersökning. De olika delarna är led i en process som i första hand syftar till att bevara fornlämningen, vilket är grundtanken i Kulturmiljölagen.

Den arkeologiska utredningen kan göras i två steg: Steg 1 innebär att befintligt underlagsmaterial sammanställs i form av en byråinventering och att en fältinventering genomförs. Steg 2 innebär sökschaktsgrävning med grävmaskin. Syftet med den arkeologiska utredningen är att identifiera och lokalisera fornlämningar som berörs av ett arbetsföretag. Utredningen utgör ett beslutsunderlag till Länsstyrelsen inför prövning av tillstånd för ingrepp i fornlämning, och utgör även ett planeringsinstrument för Företagaren (den som avser utföra ett arbetsföretag).

Om det vid den arkeologiska utredningen påträffas under mark dolda fornlämningar, eller om det redan finns kända fornlämningar inom ett område, kan Länsstyrelsen besluta om en arkeologisk förundersökning. En arkeologisk förundersökning innebär som regel schaktgrävning med grävmaskin. Arbetet innebär att ett representativt urval av fornlämningen undersöks. Syftet med den arkeologiska förundersökningen är att avgränsa fornlämningen och fastställa dess vetenskapliga potential. Förundersökningen utgör ett beslutsunderlag till Länsstyrelsen inför prövning av tillstånd till ingrepp i fornlämning, och utgör även ett planeringsinstrument för Företagaren.

Baserat på resultat från förundersökningen gör Länsstyrelsen en bedömning om fornlämningen bedöms vara välbevarad och ha vetenskaplig potential för att gå vidare till en arkeologisk undersökning. Syftet med en arkeologisk undersökning är att undersöka, dokumentera, analysera och tolka lämningar och fynd för den aktuella fornlämningen, samt att besvara de vetenskapliga frågeställningar som fornlämningen anses ha potential att ge svar på. Efter en arkeologisk undersökning hävs lagskyddet enligt 2 kap. Kulturmiljölagen.

Inom det uppdragsarkeologiska systemet finns tre olika aktörer: Länsstyrelsen prövar tillstånd, beslutar och utövar tillsyn (uppdragsgivare). Företagaren söker om tillstånd och bekostar undersökningen. Undersökaren utför arkeologiska undersökningar (uppdragstagare).

Detta är en mycket kortfattad beskrivning av det uppdragsarkeologiska systemet. En mer fullständig information kan hämtas under följande länk: http://samla.raa.se/xmlui/bitstream/handle/raa/8473/Varia%202015_9.pdf?sequence=1

Här finns vägledning för tillämpningen av Kulturmiljölagen (1988:950), Uppdragsarkeologi (2 kap.) enligt Riksantikvarieämbetets föreskrifter och allmänna råd.

Vä 2:72

ARKEOLOGISK UTREDNING, STEG 2. 2018

Inför att FASAB Mark AB planerar för bostadsbebyggelse inom fastigheten Vä 2:72 gav Länsstyrelsen Sydsvensk Arkeologi AB uppdraget att genomföra en arkeologisk utredning steg 2. Den arkeologiska utredningen resulterade i att boplatsslämningar påträffades i utredningsområdets östra del. Anläggningarna bedöms vara förhistoriska. Sannolikt utgör anläggningarna inom områdets östra del, fortsättning på den sedan tidigare delundersökta fornlämningen Vä 271.